

Europautvalget

INFORMASJONSPAKKE FRA FAGGRUPPE PÅ EØS/EU

28. NOVEMBER 2024

Det vises til innkalling til møte i Stortingets europautvalg, sendt 21. november. Møtet finner sted 28. november. Fra regjeringen deltar utenriksminister Espen Barth Eide og arbeids- og inkluderingsminister Tonje Brenna. Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon (utredningsseksjonen, stortingsbiblioteket og internasjonal avdeling) har utarbeidet bakgrunnsinformasjonen nedenfor knyttet til saker på dagsorden.

Arbeids- og inkluderingsministeren vil redegjøre for:

- EØS-avtalens betydning for norsk arbeidsliv og EUs sosiale søyle
- Status for arbeidet med Det europeiske arbeidsmarkedsbyrå – ELA

Utenriksministeren vil redegjøre for:

- Møtet i EØS-rådet i Brussel 25. november
- Samarbeid om samfunnssikkerhet, herunder digital sikkerhet og krisehåndtering
- Norsk tilknytning til EUs program om sikker satellittbasert kommunikasjon, Secure Connectivity

Rettsakter:

- Aktuelle rettsakter for møtet i EØS-komiteen 6. desember

Arbeids- og inkluderingsministeren vil redegjøre for:

EØS-avtalens betydning for norsk arbeidsliv og EUs sosiale søyle

Regjeringen har varslet at arbeids- og inkluderingsminister Tonje Brenna vil orientere om EØS-avtalens betydning for norsk arbeidsliv i lys av Eldring-utvalgets rapport og om prosesser knyttet til EUs arbeid med å sikre et konkurransedyktig indre marked med mer rettferdige og vel fungerende arbeidsmarkeder og gode velferdstjenester innenfor rammen av EUs sosiale søyle. Vi har valgt å omtale de to områdene samlet her:

EØS-avtalens betydning for norsk arbeidsliv i lys av Eldring-utvalgets rapport

Eldring-utvalgets utredning ([NOU 2024:7](#)) inneholder et eget kapittel om arbeidsliv og arbeidsmarked ([kapittel 12](#)). Vi gir her en oversikt over de viktigste temaene som er tatt opp i utvalgets rapport, samt enkelte andre viktige tema på arbeidslivsområdet de senere årene.

Overordnet om EØS-rettens betydning for norsk arbeidsliv

Fri bevegelse for arbeidstakere er en grunnleggende rettighet i EØS-avtalen (jf. EØS-avtalen [artikkel 28](#)), og Norge er derfor gjennom EØS-avtalen tilknyttet et felleseuropeisk arbeidsmarked med over 200 millioner arbeidstakere. I tillegg påvirker en lang rekke andre EØS-regler arbeidslivet, for eksempel trygdekoordineringsreglene og statsstøtte- og anskaffelsesreglene. Selve arbeidslivspolitikken er primært et nasjonalt ansvar, men EU har etter hvert vedtatt felleseuropeisk regelverk som stiller minstekrav til arbeidsmiljø og arbeidstakerrettigheter i EØS. Eldring-utvalget understreker ([kapittel 12.3](#)) at EUs myndighet har begrensninger, bl.a. omfattes ikke sentrale aspekter ved arbeidsrettslige reguleringer som streik, lockout og organisasjonsfrihet.

Viktige EU-reguleringer og initiativer på arbeidslivets område

[NOU 2023:7 Vedlegg 7](#) inneholder en liste over sentrale EU-reguleringer for arbeidslivet som er innført eller kan bli innført i Norge. Blant disse finner man rettsakter som for eksempel arbeidstidsdirektivet (93/104/EF, endret ved 2003/88/EF), virksomhetsoverdragelse (2001/94/EF), rammedirektiv om arbeidsmiljø (89/391/EØF, danner grunnlag for en rekke særdirrektiver på arbeidslivsfeltet, for eksempel om verneutstyr mv.), direktivet om utsendte arbeidstakere ([96/71/EF](#), endret ved [\(EU\)2018/957](#)) og yrkeskvalifikasjonsdirektivet ([2005/36/EF](#), endret flere ganger). Videre inneholder vedlegget en liste over avtaler mellom partene i arbeidslivet som siden er omgjort til EU-lovgivning, blant annet om rettigheter for deltidsansatte og særlig regulering av arbeidstid i spesifikke bransjer.

Eldring-utvalget omtaler ([kap. 12.4](#)) at EUs utvidelser østover førte til en betydelig økning av arbeidslivsmobiliteten, og at det etter hvert ble klart at det var behov for tiltak for å hindre utnyttelse av billig arbeidskraft fra de nye medlemslandene. Utvalget mener det har vært et «stemningskifte» i EU det siste tiåret, og beskriver særlig følgende initiativer og ny lovgivning som viktige:

- [Oppdateringen av utsendingsdirektivet i 2018](#). Direktivet gir et vern for arbeidstakere som er sendt ut fra bedrifter i hjemlandet til oppdrag i andre EU-stater for en periode, og klargjør at en del kjerneregler i mottakerlandet skal gjelde. Listen over hvilke vilkår i vertsstaten som skal gjelde, utvides i forhold til det opprinnelige direktivet ([96/71/EF](#)), blant annet når det gjelder lønn. Ved utsendelse over 12 måneder gjelder de fleste av vertsstatens regler. Det har vært flere kontroversielle saker om anvendelsen av utsendelsesdirektivet i Norge tidligere, se nedenfor.
- [Nye håndhevelsesregler for utsendingsdirektivet \(2014\)](#). Håndhevingsreglene legger blant annet til rette for å sjekke at den virksomheten som sender ut arbeidstakere, har aktivitet i hjemlandet. Det styrker også utsendte arbeidstakeres tilgang til klageordninger m.v.

- [Likelønnsdirektivet fra 2023](#), som tar sikte på å styrke likelønnsprinsippet blant annet gjennom mer innsyn i lønnsfastsettelsen, rapporteringskrav og bedre håndheving. Det er merket som EØS-relevant, men ennå ikke innlemmet i EØS. Det fremgår av [EØS-notatet](#) at det fra arbeidsgiversiden har vært ytret bekymring for at direktivet står i et motsetningsforhold til den norske modellen for lønnsfastsettelse, mens arbeidstakersiden ikke er enig i dette.
- [Minstelønnsdirektivet \(2022\)](#). Bakgrunnen for direktivet var bekymringen over en økende andel lavtlønte i Europa. Direktivet skal styrke prosessene rundt fastsettelse av minstelønn, for land som har lovfestet minstelønn (21 av 27 medlemsland). Direktivet har også bestemmelser for å fremme kollektiv lønnsfastsettelse. [Direktivet er ikke merket som EØS-relevant](#), men EU har hatt vekslende syn på direktivets EØS-relevans underveis i lovgivningsprosessen, se nærmere redegjørelse i [bakgrunnsinformasjonen til europautvalgets møte 6. desember 2023](#). Ifølge [EØS-notatet for direktivet \(oppdatert 20. august 2024\)](#) har departementet vurdert direktivet til å ikke være EØS-relevant, og «*har gitt tilbakemelding til EFTA-sekretariatet om at Norge har konkludert med at direktivet ikke er EØS-relevant. Dette er også kommunisert til EU-siden. Eventuell videre oppfølging av saken tas i EØS/EFTA-samarbeidet.*»
- [Direktivet om beskyttelse av varslere](#) (2019): Direktivet gir regler til vern av personer som varsler om brudd på nærmere angitte deler av EU-lovgivningen. Det oppstiller også nærmere krav til interne varslingskanaler og andre håndhevingsmekanismer i angitte tilfeller.
- [Direktivet om transparente og forutsigbare arbeidsvilkår](#) (2019): Direktivet bygger på det såkalte "written statement-direktivet" (91/533/EØF) om arbeidsgiverens plikt til å informere om vilkårene i arbeidsavtalen eller arbeidsforholdet, og skal erstatte dette. Det nye direktivet inneholder i tillegg materielle krav til arbeidsavtalen.
- [Plattformarbeiderdirektivet](#) (2024): Direktivet skal styrke arbeidsforholdene for personer som arbeider på digitale plattformer, blant annet ved å gi flere tilgang til arbeidstakerrettigheter, sosiale goder og minstelønn.

Når EU har økt lovgivningsaktiviteten på arbeidslivsområdet de senere årene, har dette ifølge Eldringutvalget (s. 249, første spalte) også som konsekvens at «*EU i større grad har begynt å regulere spørsmål som i Norden tradisjonelt har vært overlatt til arbeidslivets parter. Dette har vært en økende utfordring de siste ti årene. Generelt har de nordiske EU-statene – og spesielt Danmark og Sverige – vært kritiske til reguleringer fra EU som griper inn i den nordiske modellen, hvor det i stor grad er opp til partene å framforhandle lønns- og arbeidsvilkår. Skepsisen er utbredt, selv om innholdet i reglene isolert sett innebærer en styrking av arbeidstakernes rettigheter, og derfor ikke oppfattes som kontroversiell i seg selv.*». Danmark har anlagt sak for EU-domstolen om gyldigheten av minstelønnsdirektivet. Se omtale i [EU/EØS-nytt 20. januar 2023](#).

Særlig om EUs «sosiale søyle» ("The European Pillar of Social Rights")

EUs sosiale søyle ble til i 2017, da Kommisjonen publiserte en [meddelelse om en europeisk søyle for sosiale rettigheter](#). Den sosiale søylen skal gi bedre livs- og arbeidsvilkår i EU, og angir [20 prinsipper og rettigheter innenfor følgende tre hovedtema](#):

- Like muligheter og tilgang til arbeidsmarkedet
- Rettferdige arbeidsvilkår
- Sosial beskyttelse og inkludering

Se nærmere omtale av meddelelsen på [europalov.no](#). Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen avga [en felles erklæring om den sosiale søyle i november 2017](#).

I 2021 presenterte Kommisjonen en [handlingsplan](#) for hvordan de ulike prinsippene skal følges opp. Handlingsplanen inneholder blant annet målsetninger om at minst 78 prosent av befolkningen i aldersgruppen 20-64 år (mot 73,1% da planen ble vedtatt i 2019) skal være sysselsatt i

2030, minst 60 prosent av voksne skal årlig delta på etterutdanning, og antallet personer som er i risiko for fattigdom eller sosial utestengelse bør reduseres med minst 15 millioner.

En oversikt over Kommisjonens oppfølging finnes på tidslinjen nederst på [denne siden](#). Viktige initiativer under strategien omfatter [EUs Recovery and Resilience Facility](#) og [REACT-EU](#)-programmene som svar på koronapandemien (2021), [retningslinjer for kollektive avtaler for enkelt-personforetak \(2022\)](#), [retningslinjer for sosialt ansvarlige offentlige anskaffelser \(2021\)](#), samt flere av rettsaktene nevnt ovenfor, som blant annet plattformarbeiderdirektivet, minstelønnsdirektivet og likelønnsdirektivet. I tillegg omfattes en lang rekke strategier, planer mv. på ulike områder, blant annet rettet mot ulike grupper av arbeidstakere som unge, minoriteter, etc., samt planer for oppdatering av ferdigheter, blant annet på det digitale området. Se også nærmere omtale av ulike initiativer under de tre hovedfanene [More and better jobs](#), [Skills and equality](#) og [Social protection and inclusion](#).

Omstridte EØS-saker på arbeidslivets område i Norge

Eldring-utvalget nevner flere omstridte saker på arbeidslivsområdet i Norge, og vi nevner kort noen av de viktigste her:

- [Verftssaken](#) (2013): Saken (omtalt i NOU 2024:7 boks 12.2) gjaldt en forskrift om allmenngjøring av tariffavtale i verftsindustrien, som blant annet allmenngjorde utenbystillegg, arbeidstid, overtidstillegg og kostnadsdekning ved overnatting utenfor hjemmet. Ni verft gikk til sak mot staten og mente dette ikke kunne gjøres gjeldende for utenlandske arbeidstakere. Saken ble forelagt EFTA-domstolen, [som gikk langt i å anse at bestemmelsene om utenbystillegg og kostnadsdekning ved overnatting utenfor hjemmet var i strid med utsendingsdirektivet og EØS-avtalen](#). [Høyesterett](#) kom imidlertid likevel til at bestemmelsene var lovlige. ESA åpnet i ettertid sak mot Norge, men [saken ble lukket](#) etter at tariffnemnda slo fast at bare innenlands reiser skulle dekkes.
- Krav om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige anskaffelser: [Forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter](#) krever blant annet at leverandører (og deres underleverandører) skal sikre lønns- og arbeidsvilkår i samsvar med allmenngjort tariffavtale i den aktuelle bransjen, eller gjeldende landsomfattende tariffavtale der det ikke finnes allmenngjort avtale. ESA har tidligere hatt innvendinger mot forskriften, da ESA mente tidligere versjoner av den stred mot utsendingsdirektivets regler om hvilke av vertslandets arbeidsvilkår som kan gjøres gjeldende på utsendte arbeidstakere. Saken ble lukket da forskriften fikk sin nåværende ordlyd. ESA har også hatt en sak gående om begrensninger i antall ledd i leverandørkjeden i offentlige kontrakter (begrensninger på bruk av underleverandører). Også [denne saken er lukket](#) etter tydeliggjøring av veiledningen fra norsk side.
- Forbud mot innleie av arbeidskraft fra bemanningsforetak: Stortinget vedtok i 2022 endringer i [arbeidsmiljøloven § 14-12](#) og [Forskrift om innleie fra bemanningsforetak](#) om adgang til innleie av arbeidskraft fra vikarbyråer. Etter endringene er innleie fra bemanningsforetak kun tillatt i unntakstilfeller, og fullstendig forbudt for bygningsarbeid i Oslofjord-området. Saken har vært klaget inn for ESA (se omtale i [bakgrunnsinformasjon til møtet i europautvalget 15. september 2023](#)), og det verserer en rekke nasjonale søksmål. I forrige uke kom EFTA-domstolen med sin [rådgivende uttalelse i saken, se omtale i EU/EØS-nytt 6. november 2024](#).
- Krav om norske lønns- og arbeidsvilkår i norske farvann og på norsk sokkel: Dette har vært på den politiske agendaen lenge. I et [nytt lovforslag](#) sendt på høring 1. mai 2024 foreslås å utvide allmenngjøringslovens virkeområde til å omfatte kystfart og cruise som i det vesentlige skjer mellom norske havner samt å sørge for at ansatte på skip som yter maritime tjenester til virksomheten har norske lønnsvilkår. ESA uttalte seg 16. oktober om forslaget, og mener det strider mot EØS-avtalen. Se nærmere omtale i [EU/EØS-nytt 23. oktober 2024](#).
- Holship-saken (2016): Saken gjaldt en varslet boikott mot et rederi for å få rederiet til å inngå tariffavtale med fortrinnsrett til lossing fra skipene for Administrasjonskontoret

ved Drammen havn. Saken reiste blant annet spørsmål om forholdet mellom EØS-rettens regler om fri bevegelighet og ILO-konvensjoner, mv. Saken ble [forelagt EFTA-domstolen](#), og Høyesterett [slo i 2016 fast at boikotten var ulovlig](#) og i strid med EØS-avtalen. Saken ble siden klaget inn for Den europeiske menneskerettsdomstol i Strasbourg, som ga anvisning på en annen type vurdering enn det Høyesterett og EFTA-domstolen hadde foretatt, men anså at Norge ikke hadde brutt konvensjonen. Saken er utførlig omtalt i [NOU 2024:7 kap. 12.8](#).

- Generell bekymring for kabotasjekjøring, dvs. utenlandske sjåførers mulighet til å ta innenlandske transportoppdrag i forlengelse av en grensekryssende transport. Se nærmere omtale i [NOU 2024:7 kap. 12.7.4](#).

Vi presiserer for ordens skyld at sakene om utsendingsdirektivet nevnt ovenfor, gjelder direktivet slik det lød før endringene i 2018.

Eldring-utvalgets vurdering av EØS-avtalens virkning på arbeidslivsområdet, utvalgets konklusjoner og anbefalinger

Utvalget gjennomgår i [kapittel 12.5](#) arbeids- og tjenesteinnvandring til Norge, og viser blant annet til at det etter utvidelsen av EØS-området var en sterk økning i arbeidsinnvandringen fra de nye EU-landene. Arbeidsinnvandringen til Norge har vært drevet av et sterkt behov for arbeidskraft og tilbud om bedre betalt arbeid enn i hjemlandet. Arbeidsinnvandring gjør seg særlig gjeldende i bygge- og anleggsvirksomhet, se figur 12.3, men også renhold, helse- og omsorgssektoren og konjunkturutsatte bransjer som har mange utenlandske arbeidstakere.

Utvalget peker i [kapittel 12.6](#) på en del problemstillinger knyttet til fortrenningseffekter for visse arbeidstakergrupper, negativ utvikling i arbeidsvilkår i enkelte deler av arbeidsmarkedet og økte problemer med arbeidslivskriminalitet som følge av arbeidsinnvandringen. I [kapittel 12.11](#) om hovedfunn peker imidlertid utvalget også på at arbeidsinnvandringen «*har bidratt til økt verdiskaping, økt konkurransekraft og styrket bosetting i områder med befolkningsmessige utfordringer. EØS-innvandringen har gitt tiltrengt og ønsket arbeidskraft til norske virksomheter i både privat og offentlig sektor*».

Utvalgets anbefalinger er avslutningsvis i [kapittel 12.11](#) oppsummert som følger:

- Norge bør ha en klar strategi for å sikre ønsket og nødvendig rekruttering av arbeidskraft fra EØS-området til Norge framover, og også iverksette tiltak for å sikre nasjonal rekruttering og kompetansebygging.
- Tiltak for å sikre et organisert arbeidsliv og bekjempe arbeidslivskriminalitet og sosial dumping, må videreføres og styrkes der det er nødvendig.
- Myndighetene må der det er behov bruke det handlingsrommet regelverket gir, og sikre at det blir håndhevet.
- De særskilte utfordringene innenfor transportnæringene må møtes med et tydelig regelverk og sterk myndighetsinnsats for kontroll og håndheving.
- Norske myndigheter bør være aktive når det gjelder påvirkning i tidlige faser av utformingen av regelverk på arbeidslivsområdet i EU, og også lære av andre lands løsninger.
- Samarbeidet mellom norske arbeidslivsparter og myndigheter for å fremme felles norske interesser i saker på arbeidslivsområdet, bør styrkes.

Status for arbeidet med Det europeiske arbeidsmarkedsbyrå – ELA

[Forordningen som oppretter et europeisk arbeidsmarkedsbyrå \(ELA\)](#) ble vedtatt 20. juni 2019 og trådte i kraft i EU 31. juli 2019. ELA er nå i full drift med hovedkontor i Bratislava, Slovakia.

Rettsakten ble besluttet innlemmet i EØS-avtalen 8. desember 2023, med forbehold om Stortingets samtykke. Det er regjeringens vurdering at forordningen ikke medfører myndighetsoverføring. Regjeringen la 8. november 2024 frem en lovproposisjon, [Prop. 8 LS \(2024–2025\)](#), som

gjennomfører ELA-forordningen og innhenter Stortingets samtykke til den forbeholdte innlemmelsen av rettsakten i EØS-avtalen i fjor. Saken er nå til behandling i Stortinget.

«Noreg tek no eit viktig steg for å forsterke innsatsen mot kriminalitet i arbeidslivet over landegrensene. Gjennom full deltaking i det europeiske arbeidsmarknadsbyrået, ELA, får vi no høvet til å samarbeide tettare om å få bukt med alvorlege lovbrøt som kvitvasking, svart arbeid og organisert kriminalitet knytt til arbeidslivet», skriver Arbeids- og inkluderingsdepartementet i [pressemeldingen 8. november](#).

Formålet med ELA er å bidra til rettferdig arbeidsmobilitet i det indre marked og en mer effektiv kamp mot arbeidslivskriminalitet. Byrået skal bidra med informasjon, veiledning og hjelp til løsning av konflikter over landegrensene. Norge deltar i ELAs styre som observatør, sammen med Liechtenstein og Island. Norge deltar også i programmer og samarbeidsfora som ligger under ELA, som EURES og den europeiske plattformen mot svart arbeid.

ELA kan ikke gripe inn i medlemslandenes kompetanse og partenes autonomi, skriver regjeringen i [EØS-notatet](#) (oppdatert 24. november 2023). I bestemmelsene om felles tilsyn mellom medlemsland legges det vekt på at ELAs rolle er frivillig og ikke-bindende. Medlemsstatene vil f.eks. ikke være forpliktet til å gi andre lands inspektører samme myndighet som deres egne inspektører. Eventuelle inspeksjoner i regi av ELA skal skje i samsvar med nasjonal lovgivning og praksis. I meklingsordningen legges det opp til en frivillig prosedyre med ikke-bindende beslutninger i alle faser.

Utenriksminister Espen Barth Eide orienterte om ELA-forordningen i europautvalgsmøtet 6. desember 2023, og forordningen er nærmere beskrevet i [informasjonspakken](#) til dette møtet.

[I Europautvalget 6. desember 2023 sa utenriksministeren](#) at full norsk deltakelse i ELAs operative aktiviteter forutsetter innlemmelse av ELA-forordningen i EØS-avtalen, og at det er «en helt krystallklar vurdering at det ikke er myndighetsoverføring, og at det ikke kan gripe inn i medlemslandenes kompetanse eller partenes autonomi. Derfor er det ikke snakk om myndighetsoverføring til ELA». Han besvarte også spørsmål om ELA ville kunne få mer myndighet i fremtiden: «Det er klart at det er vanskelig å spekulere om fremtiden, men om dette fundamentalt endrer karakter, må vi komme tilbake til det da, men det er ikke noe som ligger der nå, som tilsier at det skulle få en inngripende myndighet på noen måte».

Det ligger i ELA-forordningen at ELA skal evalueres hvert femte år, og Europakommisjonen la frem et [notat om planlagt evaluering](#) 6. oktober 2023, og åpnet en [offentlig høring](#) som ble avsluttet 5. januar 2024.

Evalueringen skal særlig omfatte erfaringer fra meklingsordningen, men også eventuelle behov for å endre mandatet og aktivitetene til ELA, skriver Arbeids- og inkluderingsdepartementet i [lovproposisjonen](#): «Departementet understrekar at frå norsk side vil eventuelle framtidige endringar i mandatet eller rolla til ELA bli nøye vurderte, blant anna opp mot EØS-relevans. Noreg har i samanheng med evalueringa formidla at utviklinga til ELA framover bør skje innanfor dagens mandat og at ei evaluering bør fokusere på korleis ELA har fungert med desse rammene. Departementet er elles einig med LO i at mandatet til ELA ikkje bør inkludere vikarbyrådirektivet, jf. punkt 2.2.2. Etter departementet sitt syn er vikarbyrådirektivet heller ikkje relevant for ELA. Det er ikkje kjent når resultatane frå evalueringa vil kome. Dersom den skulle resultere i forslag om revisjon av mandatet til ELA, må saka gjennom ein ordinær lovgjevingsprosess i EU. Dersom ei revidert rettsakt blir vedtatt i EU, må EØS-relevansen vurderast før denne rettsakta kan innlemmast i EØS-avtala. Ein må i så fall også få godkjenning av Stortinget til innlemming på nytt».

Regjeringen sendte lovforslaget som gjennomfører ELA-forordningen på [høring](#) i sommer. [LO viser i sitt høringssvar](#) til Kommissjonens varslede evaluering av forordningen og «*understreker at en evaluering ikke må medføre et utvidet mandat og oppgaver som svekker partene i arbeidslivet sin autonomi, eller som undergraver det nasjonale handlingsrommet i arbeidslivspolitikken. LO ber norske myndigheter følge evalueringen nøye og med et særlig fokus på forslag som vil kunne kreve myndighetsoverføring. Primært bør ELA få mer tid til å virke og erfaringer før en omfattende revidering av mandat og oppgaver iverksettes. LO er særlig skeptisk til forslag om å gi arbeidsmarkedsbyrået mandat til å følge opp vikarbyrådirektivet*».

Europaparlamentet [vedtok en resolusjon 18. januar 2024](#) med sine forventninger til en mulig gjennomgang av ELAs mandat. I den vedtatte resolusjonen ber Parlamentet Kommissjonen legge frem forslag til en målrettet revisjon av ELA-forordningen. Parlamentet oppfordrer blant annet til en betydelig styrking av ELAs mandat «*for at sikre dens merværdi for de nationale håndhævelsesmyndigheter ved at give den mulighed for at undersøge påståede overtrædelser eller manglende anvendelse af EU-retten og indlede og gennemføre undersøgelser og inspektioner af grænseoverskridende sager på eget initiativ*». Parlamentet ber også om en utvidelse av virkeområdet til ELAs mandat «*til at omfatte arbeidskraftmobilitet for tredjelandsstatsborgere med særligt fokus på at sætte en stopper for proformaudstationering og proformaselvstændighed*».

Den europeiske arbeidstakerorganisasjonen ETUC har [uttrykt støtte til en revisjon av ELAs mandat](#), og viser til at Parlamentets resolusjon er på linje med deres [posisjonsnotat](#) for en gjennomgang av ELAs mandat.

Evalueringen av ELA var også [tema under Europaparlamentets høring](#) av Kommissjonens påtroppende visepresident og kommissær for arbeidsliv, Roxana Mînzatu (Romania), som [varslet at hun ville styrke ELAs arbeid](#): «*[T]he Commission is completing the evaluation of the European Labour Authority. Based on the findings of the evaluation and taking into account the input received in the Parliament's Resolution, I will further focus on how to strengthen the European Labour Authority's work*».

Under [den muntlige høringen](#) ble Mînzatu spurt av den danske europaparlamentarikeren Marianne Vind (S&D) om på hvilke spesifikke områder hun ønsket å styrke ELA for å sikre rettferdig arbeidsmobilitet og støtte for mobile arbeidstakere i Europa. Mînzatu svarte at hun er forpliktet til å jobbe for å gjøre ELAs mandat mer effektivt, og at fellesinspeksjonene må levere mer for å beskytte tredjelandsborgere: «*I am worried about what is happening with the Agency, and with the posting of workers. My greatest concern is that we need to have solutions in place for those that are coming from third countries to an entry country, whichever that may be, and then are quickly posted to another EU Member State where their rights are not respected, their rights are not protected. So the idea is that I will be looking very closely into how we can make sure, or first see, that the current legislation is doing its job, and if more is needed, then take up on that*».

Utenriksministeren vil redegjøre for:

Møtet i EØS-rådet i Brussel 25. november

EØS-rådet er det øverste politiske organet i EØS-samarbeidet, og møtes to ganger i året. Framdriftsrapporten som ble lagt frem i tilknytning til møtet 25. november informerer om sentrale EØS-beslutninger som er tatt siden forrige EØS-rådsmøte, samt etterslep og viktige saker man ønsker en rask løsning på. Sammenliknet med fjoråret viser 2024 foreløpig en viss nedgang i antallet rettsakter som er innlemmet i EØS sammenliknet med samme periode i 2023. For første gang på mange år vedtok man også felles rådskonklusjoner på møtet.

[På møtet 25. november deltok utenriksministrene fra Norge og Liechtenstein](#), mens Island var representert ved sin EU-ambassadør. Statssekretær Péter Sztáray representerte EU-formannskapet. I tillegg deltok Kommisjonens visepresident Šefčovič og representanter for EUs utenriktjeneste (EEAS). Utenriksminister Espen Barth Eide ledet møtet på vegne av EØS EFTA-statene. EØS-rådet diskuterte EØS-avtalens overordnede funksjon og avholdt også en orienteringsdebatt om «*Enhancing Europe's competitiveness and resilience: the role of the EEA cooperation*», jf. [agenda for møtet](#). Etter møtet i EØS-rådet ble det avholdt en uformell politisk dialog med fokus på Ukraina/Russland, Arktis og Midtøsten. [EØS EFTA-statene hadde også et eget møte med EFTAs parlamentarisk komite og komiteen for arbeidslivets parter i EFTA](#).

I [EFTAs pressemelding fra møtet](#) fremgår det at EØS EFTA-statene la vekt på EØS-samarbeidets viktige rolle knyttet til å styrke felles økonomisk sikkerhet i møte med nye geopolitiske spenninger og utfordringer. «*Our EEA cooperation can and should contribute to enhancing our common economic security, where the EEA EFTA States aim to be close and reliable partners*», sa utenriksminister Espen Barth Eide.

Rådskonklusjoner

Rådsmøtet vedtok også, for første gang på mange år, felles [rådskonklusjoner](#). (Jf. omtale av *Ungarns blokkering i EU/EØS-nytt i desember 2022*). Rådskonklusjonene omhandler Ukraina, EØS-samarbeidet, politisk dialog, innlemmelse av EØS-relevante rettsakter i EØS-avtalen, økonomisk sikkerhet og konkurransekraft i det indre markedet, klimaendring og grønn omstilling, digital omstilling, EØS-avtalens sosiale dimensjon, helsesamarbeid, tilknytning til EU-program, EØS-midlene og markedsadgang for fisk og fiskeprodukt, samt handel med jordbruksvarer.

Framdriftsrapport om status for EØS-samarbeidet

I forkant av de halvårlige møtene i EØS-rådet publiseres det en framdriftsrapport om status for EØS-samarbeidet: [Progress report of the EEA Joint Committee](#). Rapporten viser til EØS-komitebeslutninger som er innlemmet i EØS-avtalen siden sist møte, og refererer til EØS EFTA-statenes deltakelse i EUs programmer (15) og byråer (17).

Siden EØS-rådsmøtet 28. mai 2024 (jf. omtale i [EU/EØS-nytt 3. juni 2024](#)) har EØS-komiteen vedtatt 137 EØS-komitebeslutninger om innlemmelse av 255 rettsakter i EØS-avtalen. I perioden 1. januar til 25. oktober 2024 har EØS-komiteen vedtatt 247 EØS-komitebeslutninger som innlemmer 469 rettsakter. Til sammenlikning, i perioden fra 1. januar til 27. oktober 2023, vedtok EØS-komiteen 294 beslutninger som innlemmet 542 rettsakter i EØS-avtalen. Sammenliknet med fjoråret viser 2024 foreløpig altså en viss nedgang i antallet rettsakter som er innlemmet i EØS sammenliknet med samme periode i 2023.

Per 2. oktober 2024 var det 561 rettsakter på lista over rettsaker der fristen for gjennomføring i EU er nådd, men hvor rettsakten ikke er tatt inn i EØS-avtalen ennå (det såkalte etterslepet), sammenliknet med 521 rettsakter per 3. april 2024. Siden mai 2024 har dermed etterslepet økt noe. Av de 561 rettsaktene (per 2. oktober) er 194 fortsatt i et tidlig stadium av innlemmelsesprosessen, der EUs frist for gjennomføring er passert for mindre enn 6 måneders siden. Per 2. oktober 2024 er antallet EØS-komitebeslutninger der man venter på godkjenning av konstitusjonelle forbehold (artikkel 103) og hvor 6-måneders fristen er gått ut 23, sammenliknet med 26 per 3. april 2024. Her er det altså en liten reduksjon i antallet 103-saker som avventer parlamentarisk godkjenning.

Fremdriftsrapporten viser også til hvilke viktige EØS-komitebeslutninger som er innlemmet siden rådsmøtet 28. mai (oversikt på s. 2), og merker seg den ene EØS/EFTA-kommentaren som er fremmet siden dette møtet: «[EEA EFTA Comment on 30 Years 30 States: Together for a Competitive and Resilient Europe](#)». Videre har EØS-komiteen blitt briefet om EFTAs Task Force

Report om «*Cross-sectoral EU initiatives: the way ahead for the EEA*» (se nærmere omtale i infopakken til [Europautvalget 18. september 2024](#)).

Fremdriftsrapporten viser til viktige utestående saker man ønsker en snarlig løsning på. De fleste sakene er «gjengangere» fra fremdriftsrapporten fra forrige møte, jf. [EU/EØS-nytt 28. mai 2024](#). Her er oversikt over sakene med henvisning til Europalov:

Energisaker

- [Energieffektiviseringsdirektivet \(fra 2012\)](#)
- [Adgang til naturgasstransmisjonsnett: gjennomføringsbestemmelser om harmoniserte tariffstrukturer](#) (Kommisjonsforordning (EU) 2017/460 av 16. mars 2017)
- [Adgang til naturgasstransmisjonsnett: gjennomføringsbestemmelser om mekanismer for kapasitetstildeling](#) (Kommisjonsforordning (EU) 2017/459 av 16. mars 2017)
- [Kommisjonsforordning \(EU\) nr. 312/2014 av 26. mars 2014 om nettverkskoder for balansering av gasstransmisjonsnettet](#)
- [Kommisjonsforordning \(EU\) 2015/703 av 30. april 2015 om etablering av en nettverkskode om interoperabilitets- og datautvekslingsregler](#)
- [Fornybardirektivet 2018 om økt bruk av fornybar energi \(RED II\)](#)
- [Europaparlaments- og rådsdirektiv \(EU\) 2018/844 av 30. mai 2018 om endring av direktiv 2010/31/EU om bygningers energiytelse og direktiv 2012/27 om energieffektivitet](#)
- [Kommisjonsforordning \(EU\) 2016/631 av 14. april 2016 om etablering av en nettkode om krav for nettilknytning av generatorer](#)
- [REMIT-forordningen om integritet og gjennomsiktighet i energimarkedet \(fra 2011\)](#)
- [Kommisjonsforordning \(EU\) 2017/2196 av 24. november 2017 om etablering av en nettkode for nødsituasjoner og gjenoppretting](#)

Statsstøtte

- [Prosedyreforordningen 1999 om statsstøtte: endringsbestemmelser 2013](#)

Mattrygghet

- [Godkjenning og merking av genmodifiserte \(GM\) næringsmidler og fôrvarer \(fra 2003\)](#)
- [Kontrollforordningen: utfyllende bestemmelser om unntak for kontroll av visse kategorier av dyr og varer i passasjerbagasje og forsendelse av varer til personlig bruk \(fra 2019\)](#)

Transport

- [Felles regler for sivil luftfart: endringer inkludert bestemmelser om offshore helikopteroperasjoner \(forordning fra 2016\)](#)
- [CBE-direktivet om trafikkbøter over landegrensene \(fra 2015\)](#)

Konkurransopolitikk

- [Styrking av nasjonale myndigheters rolle i håndheving av konkurranseregelverket for det indre marked \(direktiv fra 2019\)](#)
- [Søksmål og erstatning ved overtredelse av konkurransereglene \(direktiv fra 2014\)](#)

Finansielle tjenester

- [Innskuddsgarantidirektivet 2014 om garanti for innskudd i banker og kredittinstitusjoner](#)
- [Revisjon av EUs finanstilsyn: endringer til Det europeisk råd for systemrisiko \(ESRB\) \(2019\)](#)
- [Revisjon av EUs finanstilsyn: endringer om sentrale motparter \(EMIR 2.2\) \(fra 2019\)](#)

Miljø

- [Takdirektivet 2016 om reduserte utslipp av visse forurensende stoffer til luft](#)

Statistikk

- [Statistikk over gass- og elektrisitetspriser til industrien \(forordning fra 2016\)](#)
- [Folke- og boligtellingsen i 2021: gjennomføringsbestemmelser om geokoding \(fra 2018\)](#)

Fremdriftsrapporten avslutter med at «*The Joint Committee has reiterated its determination to work towards the rapid conclusion of these issues.*» Rapporten viser også til undertegning av avtalen om EØS-midlene for perioden 2021-2028 og protokollen om markedsadgang for fisk

mellom EU og Norge, og mellom EU og Island. De tre overordnede prioriteringene for EØS-midlene for perioden 2021-2028 er (i) grønn omstilling, (ii) demokrati, rettsstat og menneskerettigheter og (iii) sosial inkludering og motstandskraft.

Offentlig referat fra EØS-rådsmøte 25. mai 2024

[Referat fra EØS-rådsmøte 25. mai 2024](#) ble offentliggjort i tilknytning til rådsmøtet 25. november 2024. Her ser vi nærmere på noen hovedpunkter fra møtet i mai, med særlig vekt på hva som ble sagt om etterslepet, jf. agendapunkt 5 «*Vurdering av EØS-avtalen*» (s. 7). Belgias utenriksminister Hadja Lahbib, som ledet møtet på vegne av EU-formannskapet den gangen, understreket at «*At the same time (...). We hope for increased efforts to conclude discussions on some important pending legislations. The Presidency would like to specifically mention the energy and financial services sectors, as well as the oldest pending acts in the package on genetically modified food and feed, as well as still pending acts in the field of competition.*»

Visepresident Šefčovič holdt deretter innlegg på vegne av Kommisjonen. Han uttrykte tilfredshet med «*our continued very close cooperation. You are, as we keep repeating, our closest and most integrated partners.*» Han fremhevet særskilt at Norge siden forrige møte nå deltar i ASAP og EDIRPA. Han viste til fremdriftsrapporten som ble lagt frem før møtet, og hvilke saker man har oppnådd enighet om «*(...) in key areas such as transport, climate and financial services, including several acts from the old backlog, which have been under discussion for years – such as ship inspection and the European Maritime Safety Agency file (...).*» Enigheten kan tjene som inspirasjon til å løse saker som har stått stille i åresvis. «*Where you flag to us issues that you consider to be exceptionally important, we listen, we can look for solutions and achieve results, on both old, complicated files that are part of the backlog, as well as new political priority files. I would like to encourage you to keep up the momentum, keeping in mind the obligation in Article 102 of the EEA Agreement (...).*» Han viste deretter til [GMO-forordningen fra 2003](#), som fortsatt ikke er innlemmet i EØS-avtalen. «*Other examples where the old backlog is substantial are concentrated in the energy field. We appreciate your willingness to tackle the energy acquis backlog, as illustrated by the reply to the letter from Commissioner Simson specifically urging speedy incorporating of the Renewable Energy Directive, and we are looking forward to seeing the results.*» Han satte dessuten pris på den betydelige fremgangen på området med det største etterslepet, nemlig finansielle tjenester, der Kommisjonen «*are looking forward to further reduction of this backlog.*» Šefčovič viste også til at antallet 103-saker fortsatt er høyt, og at ikrafttredelse av rettsakter som hører til disse sakene også blir berørt. Espen Barth Eide sa ifølge møtoreferatet at «*We need to deliver on the backlog. It is taken very seriously.*»

For ytterligere informasjon, herunder innleggene fra EØS EFTA-statenes utenriksministre, vises det til [referatet fra møtet](#). Debatten som etterfulgte rådsmøtet omhandlet «*The role of the green transition in Europe's competitiveness: challenges and opportunities.*»

Kilder: Pressemelding fra [Europakommisjonen](#) og [EFTA-sekretariatet](#).

Samarbeid om samfunnssikkerhet, herunder digital sikkerhet og krisehåndtering

Europa står overfor stadig flere komplekse og grensekryssende trusler og kriser. (Se eventuelt Politico-artikkelen fra 25. november «[Europe is under attack from Russia. Why isn't it fighting back?](#)»). [Ursula von der Leyens politiske prioriteringer for perioden 2024 -2029 har da også for-svar og sikkerhet som et av sine fokusområder](#). Arbeidet med å utforme en strategi for en beredskapsunion (*Preparedness Union Strategy*) vil starte snarlig og hente inspirasjon fra Sauli Niinistö's nylig publiserte rapport, utarbeidet på oppdrag fra Kommisjonspresident von der Leyen, om styrking av Europas sivile og militære beredskap (jf. omtale i [EU/EØS-nytt 6. november 2024](#)). [Rapporten](#) legger frem rundt 80 anbefalinger for økt beredskap i EU. Et nøkkelord er «*helhetlig beredskap*». En styrket sivil-militært beredskap og styrket EU-NATO-partnerskap er

sentralt. Rapporten vil være retningsgivende for kommende EU-initiativ knyttet til samfunnssikkerhet, inkludert hvitboken om fremtiden til EUs forsvar. I rapporten heter det blant annet at «*Preparedness is still often misunderstood as a separate policy area, or something that would cover only certain aspects of the EU's functions. Instead, it must become a way of thinking, planning and acting that cuts across all sectors.*» Forholdet mellom EU og NATO var også oppe i høringer av kandidater til den nye Europakommisjonen. Både påtoppende høyrepresentant for utenrikssaker, Kaja Kallas, og påtroppende forsvars- og romkommissær Andrius Kubilius, la vekt på at EU ikke skal duplisere NATOs aktivitet. Kubilius sa blant annet at «*There is no competition between NATO and the EU on defence issues. On the contrary, the EU needs to use its unique budgetary and legislative powers to help develop the capabilities and resources needed for the implementation of NATO military deterrence and defence plans.*»

Både Eldring-utvalget ([NOU 2024:7](#)) og [Totalberedskapskommisjonen \(NOU 2023:17\)](#) understreker betydningen av norsk samarbeid med EU på beredskapsområdet. NOUen 2023:17 reddegjør grundig for beredskapssamarbeidet med EU (kapittel 6.2, s. 100). EU ser i økende grad samfunnssikkerhet som en integrert del av sitt arbeid, og beredskapssamarbeidet i EU har blitt kraftig styrket de siste årene, blant annet som følge av koronapandemien og krigen i Ukraina. Norge har et tett samarbeid med EU gjennom EØS og øvrige avtaler. [NOUen](#) gjennomgår de viktigste mekanismene for beredskapssamarbeidet med EU, og omtaler blant annet vaksinesamarbeidet og European Health Emergency Preparedness and Response Authority (HERA), samt EUs ordning for sivil beredskap. Sistnevnte ordning innebærer at deltakerlandene stiller ressurser til rådighet for kriserammede land. [Norge deltar i EUs ordning for sivil beredskap 2021-2027](#). EUs sivile beredskapssamarbeid er nylig evaluert, jf. omtale av Kommisjonens anbefalinger i [EU/EØS-nytt 11. juni 2024](#).

EUs beredskapssamarbeid utvikler seg hurtig og parallelt med løpende krisehåndtering. EUs [Strategic Compass for Security and Defence](#) fremhever blant annet betydningen av en samordnet cybersikkerhetspolitikk. Sentrale EØS-relevante rettsakter som skal sikre motstandsdyktighet på tvers av ulike sektorer er:

- [Direktiv om kritiske enheters motstandsdyktighet \(CER\)](#)
- [Networks and Information Systems 2 Directive \(NIS2\)](#)
- [DORA-forordningen - rammeverk for digitale finansielle tjenesters motstandsdyktighet](#)
- [Rammeverk for digitale produkters og tjenesters robusthet \(Cyber Resilience Act\)](#)

Samtlige av disse er til vurdering for innlemmelse i EØS, jf. henvisning til Europalov ovenfor. [NIS1-direktivet fra 2016 ble for øvrig innlemmet i EØS i 2023](#), og trådte i kraft i august i år. For nærmere informasjon om rettsaktene, se omtale i [regjeringens arbeidsprogram for EU- og EØS-saker 2024-2025](#). Norge deltar også i samarbeidet i ENISA, Det europeiske byrået for cybersikkerhet. [Strategi for norsk deltakelse i Programmet for et digitalt Europa – DIGITAL](#) omtaler satsingsområdene som er definert av EU under DIGITAL-programmet, samt mål og prioriteringer for norsk deltakelse. Digital-programmet omfatter seks hovedområder, herunder digital sikkerhet.

Den [28.mai 2024 signerte Norge og EU en partnerskapsavtale om samarbeid på forsvar- og sikkerhet](#), jf. [pressemelding fra regjeringen](#). Avtalen er ikke-bindende, men sammenfatter og stadfester samarbeidet som allerede pågår mellom Norge og EU på forsvars- og sikkerhetsområdet. Intensjonen er blant annet å styrke samarbeidet om krisehåndtering, forsvarsindustri, romsamarbeid, kritisk infrastruktur, økonomisk sikkerhet og hybride trusler. Avtalen omhandler to forhold: (i) Etablering av et «General Framework» mellom EU og Norge, som skal «*frame their overall cooperation across the security and defence spectrum*» og (ii) samarbeidsområder hvor EU og Norge «*shall expand their cooperation*». For fyldig omtale av avtalen, se informasjonspakken til [Europautvalgets møte 10. juni 2024](#) og [referat fra møtet](#). (Infopakken omtaler blant annet [EDIRPA](#) og [ASAP](#) nærmere.)

Norge har siden 2006 hatt en samarbeidsavtale med [Det europeiske forsvarsbyrået \(EDA\)](#). Gjennom EDA har vi tatt del i prosjekter som skal sikre leveranser for norsk forsvarsindustri. Norge deltar også i flere av EUs andre programmer som bidrar til å redusere sårbarheter og bygge motstandsdyktighet. Horisont Europa (rammeprogram for forskning og innovasjon) og romprogrammene [Galileo](#) (satellittnavigasjon) og [Copernicus](#) (jordobservasjon) er eksempler på dette ([regjeringen.no](#)). Regjeringen arbeider for deltagelse i EUs nye romprogram fra 2028 til 2034, jf. informasjon i [informasjonspakken til Europautvalget 22. oktober 2024](#), og Secure Connectivity-programmet, [jf. omtale nedenfor](#).

Norge deltar i [EUs forsvarsfond \(EDF\) gjennom EØS-avtalen](#) og har samme rettigheter som EUs medlemsland. Norsk deltakelse styrker forsvarsindustriens tilgang til det europeiske forsvarsmarkedet. EU har også åpnet for at Norge kan delta i enkeltprosjekter i [PESCO](#). Dette er et forsvarssamarbeid hvor de fleste av EUs medlemsland er med. Norge, USA og Canada deltar i PESCO-prosjektet om militær mobilitet. Norge kan også delta i EUs sivile og militære krisehåndteringsoperasjoner. Dette er regulert i en rammeavtale fra 2004. Blant annet deltar Norge finansielt og med personell til EUs treningsmisjon av ukrainsk personell (EU MAM).

Norges beredskapssamarbeid med EU er også nærmere omtalt i [NOU 2024: 7](#) (Eldring-utvalget), jf. kapittel 13 (s. 269) Beredskap og krisehåndtering i EU og EØS. Her kan du lese mer om følgende:

- 13.2.1 EUs ordning for sivil beredskap (s. 270)
- 13.2.2 Samarbeid om sivil beredskap og krisehåndtering i EØS (s. 272)
- 13.3.2 Samarbeid om grensekryssende helsetrusler i EØS (s. 277)
- 13.4.2 Erfaringer fra EØS-samarbeidet under covid-19-pandemien (s. 280)
- 13.4.3 Styrking av samarbeid om sivil beredskap (s. 284)
- 13.4.4 Styrking av samarbeid om grensekryssende helsetrusler EUs «helseunion» (s. 285)
- 13.5 Utvalgets hovedfunn, vurderinger og tilrådinger (s. 288)

Kapittel 14 (s. 291) om utenriks- sikkerhets- og forsvarspolitikken omtaler også blant annet:

- 14.4. 1 Utvikling av forholdet mellom EU og NATO det siste tiåret (s. 301)
- 14.5.2 Norsk deltakelse i EUs krisehåndteringsoperasjoner (s. 307)
- 14.6 Norge og EUs forsvarsindustrielle samarbeid (s. 310)
- 14.6.3 Utvidet forsvarsindustrielt samarbeid (s. 312)
- 14.7 Utvalgets hovedfunn, vurderinger og tilrådinger (s. 314)

Norsk tilknytning til EUs program om sikker satellittbasert kommunikasjon, Secure Connectivity

Avslutningsvis i europautvalgets møte 22. oktober uttalte utenriksminister Espen Barth Eide, på et spørsmål fra representanten Christian Tybring-Gjedde (uavh.) om norsk deltakelse i EUs romprogrammer, at man hadde kommet et skritt lenger når det gjelder deltakelse i EUs Secure Connectivity-program, men at han skulle komme tilbake til spørsmålet i neste møte

EU etablerte i 2023 [Secure Connectivity-programmet \(forordning \(EU\) 2023/588\)](#), et program for sikker kommunikasjon for perioden 2023 – 2027. I [EØS-notatet om forordningen](#) (oppdatert pr. 31. januar 2024) er det beskrevet at programmet «skal tilby satellittbasert sikker bredbåndskommunikasjon globalt med liten forsinkelse. Arktis, Afrika, Svartehavet, Middelhavet, Atlanterhavet og Baltikum er fokusområder for systemet. Systemet skal være under sivil kontroll. Det skal kunne brukes av offentlige myndigheter, inkludert forsvar, men er også åpen for annen bruk. Programmet skal bidra til strategisk autonomi og motstandsdyktighet for EU.» Programmet inneholder blant annet målsetninger for innføring av EUs satellittkonstellasjon [IRIS²](#) (Infrastructure for Resilience, Interconnectivity and Security by Satellite), som innen 2027 skal gi ultrasnart og svært sikre kommunikasjonstjenester. IRIS² skal gi EUs medlemsstater tilgang til

meget sikre globale konnektivitetstjenester, blant annet for beskyttelse av kritisk infrastruktur, overvåkning og støtte til utenriksoperasjoner eller krisehåndtering, samt militære applikasjoner, men skal også gi bredbåndskonnektivitet til europeiske borgere og private selskaper, og gjøre slutt på såkalte «døde soner». EUs bidrag til programmet i perioden 2023 – 2027 er på 2,4 milliarder euro.

I september 2023 inngikk [Kommissjonen og Den europeiske romfartsorganisasjonen \(ESA\) en avtale med tolv års varighet](#), der ESA i samarbeid med europeisk romfartsindustri skal utvikle og validere IRIS²-konstellasjonen i bane, på vegne av Kommissjonen.

Programmet inneholder en viktig sikkerhets- og forsvarskomponent, og ifølge EØS-notatet er det av sikkerhetshensyn «*strengt begrensninger knyttet til teknologileveranser fra EØS/EFTA-land og tredjeland. Oppskyting av satellitter kan kun i eksepsjonelle tilfeller gjøres fra slike land*». Programmet åpner for at EØS EFTA-landene (og nærmere angitte andre tredjeland) kan delta, men dette krever egne avtaler, og det åpnes ikke for at tredjeland kan ha «*besluttende myndighet*». Programmet ble omtalt i [bakgrunnsinformasjonen til europautvalget 8. desember 2022](#), dvs. før det var endelig vedtatt. Her er det blant annet nevnt at dersom EU ikke tillater oppskyting av satellitter fra tredjeland, vil det ekskludere oppskyting fra Andøya, med forbehold om at det kan gjøres unntak i en eventuell avtale med EU.

Forslaget er også tidligere omtalt i [EU/EØS-nytt 25. mai 2023](#). På dette tidspunktet hadde EU gitt uttrykk for at norsk tilknytning til programmet ikke ville kunne skje gjennom EØS-avtalen. Ifølge EØS-notatet har EU nå justert sitt syn på dette, og åpner nå for at EØS-avtalen *delvis* kan være grunnlag for norsk deltakelse. Det vil fortsatt også kreves en separat avtale.

Programmet har tett tilknytning til GOVSATCOM, som er en underkomponent i [EUs romprogram](#). Norge [deltar allerede i EUs romprogram for perioden 2021 – 2027](#), herunder i samarbeidet om blant annet Galileo (selvstendig, globalt satellittnavigasjonssystem), EGNOS (støttesystem for GPS som gir bedre ytelse til brukere i Europa), og Copernicus (EUs satsning på jordobservasjon). Fra 2021 omfatter romprogrammet også GOVSATCOM (Governmental Satellite Communications – en komponent som har som mål å betjene behov for sikker satellittkommunikasjonskapasitet og relaterte tjenester hos sivile og militære myndigheter) og SSA (Space Situational Awareness – en satsning på romovervåking, bl.a. for sporing av romobjekter, overvåkning av romvær og håndtering av romsøppel). GOVSATCOM og SSA krever egne avtaler med EU. Ifølge EØS-notatet for Secure Connectivity bør deltakelse i Secure Connectivity og deltakelse i GOVSATCOM forhandles samlet. Det nevnes også at Norge allerede finansierer en betydelig del av de programmene som skal finansiere Secure Connectivity, og at det ikke er kjent hvor mye ekstra Norge eventuelt må betale ved deltakelse i Secure Connectivity.

Ifølge [utenriksministerens redegjørelse til Stortinget 7. november 2024](#) har EØS-EFTA-landene allerede fremlagt et utkast til EØS-komiteebeslutning for Kommissjonen, og regjeringens mål er å kunne presentere et avtaleverk for norsk deltakelse i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2025. Forhandlingene om den separate avtalen har imidlertid ikke startet ennå, fordi man venter på at Kommissjonen får et forhandlingsmandat av EUs medlemsland. Han ga også uttrykk for at den separate avtalen henger tett sammen med de delene av romsamarbeidet som omfattes av EØS-avtalen, og at Norge «*derfor allerede [har] startet arbeidet med å spille inn til utformingen av EUs neste romprogram, som starter i 2028. Vårt mål er deltakelse på lik linje med EUs medlemsland gjennom EØS-avtalen*».

I [debatten om redegjørelsen 14. november](#) var flere av representantene innom romsamarbeidet. Hårek Elvenes (H) viste til at «*Norge har et satellittmiljø i verdensklasse som er avhengig av et tett samarbeid med Europa for å videreutvikles*», at det haster å få på plass en avtale, og etterlyste status i arbeidet. Christian Tybring-Gjedde (uavhengig) uttalte blant annet at det er «*positivt at regjeringen jobber for full tilgang til EUs satsning på satellittbasert kommunikasjon*,

Secure Connectivity», men viste samtidig til at «*da må vi også være med på IRIS², som tar for seg den bakkebaserte infrastrukturen som er en forutsetning for Secure Connectivity. Jeg håper statsråden jobber for det i regjeringen*». I sitt svar til representantene forsikret utenriksministeren at romsamarbeidet, sammen med helseberedskap, er «*noe av det vi jobber aller mest med nå*», og at arbeidet går på tvers av departementer. Avslutningsvis understreket han at «*[D]et er faktisk slik at Norge ligger ganske langt framme teknologisk. Andøya Spaceport kan bli den første basen for utskyting av satellitter fra europeisk jord, og derfor er det av interesse både for oss og, mener vi, for Europa at vi samarbeider tettest mulig om nettopp det.*»

Rettsakter:

Neste møte i EØS-komiteen finner sted 6. desember 2024. Liste med omtale av rettsakter som EØS-komiteen vil kunne fatte beslutninger om på det møtet ble oversendt Europautvalget 21. november. Listen består av 88 rettsakter. Ingen av rettsaktene tilhører denne gangen gruppe 1, som krever at det tas forbehold om Stortingets samtykke etter EØS-avtalens artikkel 103. Alle rettsaktene tilhører derfor gruppe 2, som ikke griper vesentlig inn i norsk handlefrihet eller som ikke har konsekvenser for norsk lovgivning. Disse rettsaktene krever forskriftsendring, ikke lovendring.

Vi omtaler noen av disse rettsaktene nedenfor. For utfyllende informasjon vises det til listen med rettsakter fra 21. november.

Klima- og miljødepartementet

32019R1010 Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2019/1010 av 5. juni 2019 om tilpasning av rapporteringsplikter knyttet til miljøregelverk, og om endring av europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 166/2006 og (EU) nr. 995/2010, europaparlaments- og rådsdirektiv 2002/49/EF, 2004/35/EF, 2007/2/EF, 2009/147/EF og 2010/63/EU, rådsforordning (EF) nr. 338/97 og (EF) nr. 2173/2005 og rådsdirektiv 86/278/EØF

EØS-notat: Sammendrag av innhold: Forordningen omhandler tilpasning av rapporteringsforpliktelsene på det miljøpolitiske området for seks direktiver og fire forordninger. Hensikten er å forbedre bevisgrunnet for gjennomføring av EU-politikk, øke gjennomsiktigheten for offentligheten og forenkle rapporteringen for å redusere den administrative byrden innenfor fem områder: (1) forbedring av gjennomsiktighet og nærhetsprinsippet, (2) forenkle/oppheve rapportering, (3) tilpasning av tidsplan for rapportering, (4) forenkling av EU-oversikter/presisering av institusjonenes roller, og (5) forberedelser til fremtidige evalueringer. Følgende 10 rettsakter er omfattet av endringene:

1. Direktiv 86/278/EØF (slam fra rensanlegg)
2. Direktiv 2002/49/EF (ekstern støy)
3. Direktiv 2004/35/EF (miljøansvarsdirektivet)
4. Direktiv 2007/2/EF (om etablering av en infrastruktur for geografisk informasjon i det europeiske fellesskap INSPIRE)
5. Direktiv 2009/147/EF (fugledirektivet)
6. Direktiv 2010/63/EU (forsøksdyrdirektivet)
7. Forordning (EF) nr. 166/2006 (E-PRTR-forordningen om europeisk utslippsregister)
8. Forordning (EU) nr. 995/2010 (EUTR, tømmerforordningen)
9. Rådsforordning (EF) nr. 2173/2005 (FLEGT – Forest Law Enforcement, Governance and Trade)
10. Rådsforordning (EF) nr. 338/97 (om beskyttelse av ville dyr og planter ved kontroll av handel CITES).

Tre av disse er ifølge EØS-notatet ikke EØS-relevante og er ikke innlemmet i EØS-avtalen. Dette gjelder direktiv 2009/147/EF (fugledirektivet), forordning (EF) nr. 2173/2005 (FLEGT) og forordning (EF) nr. 338/97 (CITES). [EØS-notatet](#) gir en nærmere omtale av hvordan rettsakten bør gjennomføres i Norge ved innlemmelse i EØS (se punktet «vurdering»).

Samferdselsdepartementet

32023D2698 Kommisjonens gjennomføringsbeslutning (EU) 2023/2698 av 4. desember 2023 om spesifikasjon av CO₂-utslipp fra grupper av tunge kjøretøyer som ikke omfattes av europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2019/1242, i samsvar med europaparlaments- og rådsdirektiv 1999/62/EF

[EØS-notatet](#) til gjennomføringsbeslutningen (2023/2698) omtaler rettslige konsekvenser slik: «Direktiv 1999/62/EF, som endret ved direktivene 2006/38/EF og 2011/76/EU, er gjennomført i norsk rett gjennom veglova § 62 og forskrift 14. juni 2013 nr. 614 om innkreving av bompenger fra tunge godskjøretøy med tillatt totalvekt over 3 500 kg. Rettslige konsekvenser av denne kommisjonsbeslutningen [2023/2698] avhenger av hvordan [direktiv \(EU\) 2022/362](#) tas inn i EØS-avtalen. Det vises til EØS-notat om denne rettsakten og de vurderinger som er gjort der.»

Økonomiske og administrative konsekvenser: «De økonomiske og administrative konsekvensene av kommisjonsbeslutning (EU) 2023/2698 vil avhenge av norsk posisjon og gjennomføring av direktiv (EU) 2022/362.»

Sakkyndige instansers merknader: «Artikkel 79a ble introdusert i Eurovignettdirektivet ved direktiv (EU) 2022/362, som altså foreløpig ikke er inntatt i EØS-avtalen. Beslutningen må derfor ses i sammenheng med den pågående EØS-prosessen av direktiv (EU) 2022/362.»

Kommentar: [Direktiv \(EU\) 2022/362 av 24. februar 2022 \(eurovignettdirektivet \(endringsbestemmelser 2022\)\)](#), som EØS-notatet for gjennomføringsbeslutningen (2023/2698) viser til ovenfor, er foreløpig ikke innlemmet i EØS-avtalen, og står heller ikke på listen over rettsakter for EØS-komiteens møte 6. desember 2024. I [EØS-notatet](#) for direktiv (EU) 2022/362 av 24. februar 2022 (sist oppdatert 15. november 2022) står det at under rettslige konsekvenser at «Direktiv 1999/62/EF med senere endringer er gjennomført i norsk rett gjennom veglova § 62 og forskrift om innkreving av bompenger fra tunge godskjøretøy med tillatt totalvekt over 3 500 kg. Endringene i Eurovignettdirektivet vil medføre behov for endring i denne forskriften. Direktivet krever videre endring i takstretningslinjer for bompengeprojekt på offentlig vei.»

Om økonomiske og administrative konsekvenser står det følgende: «Endringene i direktivet vil sette nye rammer for bompengeneinnkrevingen i Norge. Det innføres mer omfattende og detaljerte bestemmelser for hvordan også bompenger for ulike kjøretøy skal beregnes. De økonomiske og administrative konsekvenser vil imidlertid avhenge av i hvilken grad man får gjennomslag for tilpasningstekster hva gjelder kravene til internalisering av eksterne kostnader. Endringene vil også legge føringer for arbeidet på å vurdere distansebasert veiprisering i Norge. Dette utredes nå av Statens vegvesen og Skattedirektoratet på oppdrag fra Samferdselsdepartementet og Finansdepartementet, i tråd med statens prosjektmodell.»

Kommentar: Vi kan ikke se at det gis informasjon om status når det gjelder gjennomslag for tilpasningstekst for direktiv (EU) 2022/362 av 24. februar 2022, jf. omtalen av rettslige og økonomiske konsekvenser for rettsakten (gennomføringsbeslutning (EU) 2023/2698 av 4. desember 2023) som står på lista for møtet i EØS-komiteen 6. desember.